

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ

©2024 КАРЛОВА О. А.

УДК 338.2:658
JEL: F61; O32

Карлова О. А. Вплив глобальних трансформацій бізнес-середовища на розвиток підприємств

В умовах швидкого технологічного прогресу, глобалізації ринків, економічних і політичних умов, що змінюються, а також щораз більше екологічних викликів підприємства стикаються з необхідністю постійної адаптації та інновацій. Мета статті полягає в дослідженні впливу глобальних трансформацій бізнес-середовища на розвиток підприємств. У статті розглянуто види глобальних трансформацій, до яких доцільно віднести глобалізацію, технологічну, економічну, соціальну, екологічну та політичну трансформації. Розглянуто теоретичні засади глобалізації, технологічних змін, економічних коливань, соціально-демографічних та екологічних викликів, а також політичної нестабільності. Досліджено чинники впливу на глобальні трансформації, серед яких виділено технологічний прогрес, міжнародну торгівлю та інвестиції, зміну споживчих уподобань, соціально-демографічні зміни, екологічні виклики та політичну нестабільність. Виявлено, що глобальні трансформації не тільки створюють нові можливості для зростання та розвитку суб'єктів господарювання, а й становлять значні ризики та виклики. Розуміння того, як долати ці зміни, стає ключовим фактором для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності бізнесу. Проаналізовано аспекти впливу глобальних трансформацій бізнес-середовища на розвиток підприємств. Визначено як позитивні, так і негативні аспекти глобальних трансформацій для бізнесу, включно з розширенням ринків збуту, доступом до передових технологій та інвестицій, посиленням конкуренції та залежністю від зовнішніх факторів. Таким чином, для успішного розвитку в умовах глобалізації підприємства повинні застосовувати стратегічний підхід, проявляти гнучкість, впроваджувати інновації та ефективно управляти ризиками. Необхідно активно впроваджувати передові технології, адаптуватися до споживчих потреб, враховувати екологічні та соціальні фактори у своїй діяльності та бути готовими до змін у політичному та економічному становищі. **Ключові слова:** глобальні трансформації, бізнес-середовище, розвиток підприємств, зміни, стратегічний підхід.

Рис.: 3. Бібл.: 10.

Карлова Олена Анатоліївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та менеджменту, Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (вул. Університетська, 16, Харків, 61003, Україна)
E-mail: ekarlova@gmail.com

UDC 338.2:658
JEL: F61; O32

Karlova O. A. The Impact of Global Transformations of the Business Environment on the Development of Enterprises

In the context of rapid technological progress, globalization of markets, changing economic and political conditions, as well as increasing environmental challenges, enterprises face the need for constant adaptation and innovation. The aim of the article is to study the impact of global transformations of the business environment on the development of enterprises. The article considers the types of global transformations, which include globalization and the technological, economic, social, environmental, political transformations. The theoretical foundations of globalization, technological changes, economic fluctuations, socio-demographic and environmental challenges, as well as political instability are considered. The factors influencing global transformations are studied, among which technological progress, international trade and investment, changes in consumer preferences, socio-demographic changes, environmental challenges and political instability are allocated. It is identified that global transformations not only create new opportunities for the growth and development of economic entities, but also pose significant risks and challenges. Understanding how to overcome these changes is becoming key factor to ensuring business resilience and competitiveness. The aspects of the impact of global transformations of the business environment on the development of enterprises are analyzed. Both positive and negative aspects of global transformations for business are identified, including the expansion of sales markets, access to advanced technologies and investments, increased competition and dependence on external factors. Thus, in order to thrive in the context of globalization, enterprises must adopt a strategic approach, be flexible, introduce innovations and effectively manage risks. It is necessary to actively implement advanced technologies, adapt to consumer needs, take into account environmental and social factors in its activities and be ready for changes in the political and economic situation.

Keywords: global transformations, business environment, development of enterprises, changes, strategic approach.

Fig.: 3. Bibl.: 10.

Karlova Olena A. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Economics and Management, Educational and Scientific Institute "Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy" of V. N. Karazin Kharkov National University (16 Universytetska Str., Kharkiv, 61003, Ukraine)
E-mail: ekarlova@gmail.com

В умовах глобального бізнес-середовища, що швидко змінюється, підприємства стикаються з численними факторами впливу. Цифрова трансформація, глобалізація ринків, екологічна стійкість і соціальні зміни вимагають від підпри-

ємств гнучкості та адаптивності. Вивчення впливу зазначених глобальних змін на бізнес-середовище та розвиток суб'єктів господарювання стає важливим для розуміння механізмів успішної адаптації та збереження конкурентоспроможності.

Дослідженню впливу глобальних трансформацій бізнес-середовища на розвиток підприємств присвячено наукові праці багатьох вітчизняних учених, серед яких Баранов О. [1], Борисяк О. [2], Бунецький Л. [3], Журба Я. [4], Зайцева А. [5], Прохорова В. [7–9], Бабічев А. [7], Янчак Ю. [7], Залуцька Х. [8], Маслак Т. [8], Шкуренко О. [9], Пікула Г. [9], Харкавлук Ю. [10] та багато інших.

Сучасний світ характеризується швидкими та масштабними змінами в бізнес-середовищі, які впливають на всі аспекти діяльності підприємств. Тому за таких умов підприємствам необхідно адаптуватися до нових викликів, щоб зберегти конкурентоспроможність і забезпечити сталий розвиток.

Глобальні трансформації – це масштабні та глибокі зміни, що відбуваються у світовій економіці, політиці, культурі та технологіях, які значно впливають на бізнес-середовище. Зазначені зміни трансформують традиційні моделі ведення бізнесу, створюють нові перспективи та можливості для підприємств, а також змінюють структуру та динаміку світового ринку. На думку авторів праці [8], зміни мають бути обґрунтованими, очікуваними та сприйматися як необхідний нормальний процес, що можливо із використанням механізму управління дисбалансами розвитку, який дозволить, зіставляючи реальні значення рівня розвитку із плановими (цільовими), прослідкувати невідповідності.

Загалом, глобальні трансформації, що впливають на бізнес-середовище, можна класифікувати за кількома ключовими напрямками (рис. 1).

Глобалізація являє собою процес взаємодії та інтеграції міжнародних економічних, політичних і культурних систем [9]. Глобалізація – процес збільшення міжнародної торгівлі, інвестицій та фінансових потоків, а також поширення культурних цінностей і норм по всьому світу. Зазначений процес також включає посилення взаємодії та співпраці між державами та міжнародними організаціями.

Технологічна трансформація, своєю чергою, охоплює цифровізацію, індустріальні революції та інновації. Стрімкий розвиток цифровізації всіх сфер життя ставить перед людством усе більш масштабні завдання. Змінюється технологічний уклад, розвиток робототехніки та штучного інтелекту приводить до трансформації виробництва [7]. Інтеграція цифрових технологій у бізнес-процеси та моделі, переходи від одного технологічного укладу до іншого (наприклад, від механізації до автоматизації) та розвиток нових технологій, що змінюють традиційні бізнес-процеси, відіграють вирішальну роль у зміні бізнес-середовища. Реальність формування ефективних інтеграційних процесів

забезпечується в результаті початкового існування об'єктивного середовища (умов) такого формування та факторів, які відображають реальне бажання та можливість майбутніх учасників співпрацювати задля отримання позитивних результатів [6].

Економічна трансформація – це сукупність змін у структурі, організації та функціонуванні економіки, які спрямовані на її розвиток і підвищення ефективності. Вона може бути викликана різними факторами, такими як зміни в технологіях, ринкових умовах, політичних або соціальних процесах [4]. Тому економічні зміни, такі як фінансові кризи та ринкова інтеграція, також значно впливають на діяльність підприємств.

Як зауважує О. А. Баранов [1], останнім часом для позначення процесів змін, модернізації, вдосконалення або реформування широко використовується термін «соціальна трансформація», метою якої оголошують забезпечення підвищення ефективності функціонування суспільства або окремих його частин. Соціальні трансформації включають зміни в демографічній структурі та споживчих уподобаннях. Старіння населення, міграційні процеси та зміни в цінностях і пріоритетах споживачів вимагають від підприємств адаптації до нових реалій ринку.

Екологічні зміни, такі як зміна клімату та сталий розвиток, впливають на бізнес, вимагаючи інтеграції принципів сталого розвитку в бізнес-практики та адаптації до нових екологічних умов. Як слушно зазначила Ю. С. Харкавлук [10], подолання екологічної кризи залежить не лише від нових форм господарсько-економічної діяльності людей, але передусім від морального вдосконалення соціуму, правової культури його відносин із природою. Таким чином, успішне подолання екологічних проблем потребує комплексного підходу, що поєднає інноваційні бізнес-практики з етичними та правовими змінами в суспільстві. Суб'єкти господарювання повинні не тільки впроваджувати екологічно чисті технології та стійкі методи виробництва, але й брати активну участь у формуванні нової культури відповідальності перед природою. Це не тільки сприяє довгостроковій стійкості бізнесу, а й зміцнює довіру та підтримку з боку суспільства та споживачів.

Політичні зміни (трансформації) також відіграють важливу роль. Л. Л. Бунецький зазначає, що політична трансформація складає розгорнуте переструктурування всього політичного, економічного та соціокультурного комплексу, в якому фіксуються та закріплюються (легалізуються) уже виниклі неформальні інститути [3]. Отже, можна дійти висновку, що конфлікти, зміна політичних режимів та нові закони та нормативні акти безпосередньо впливають на діяльність підприємств.

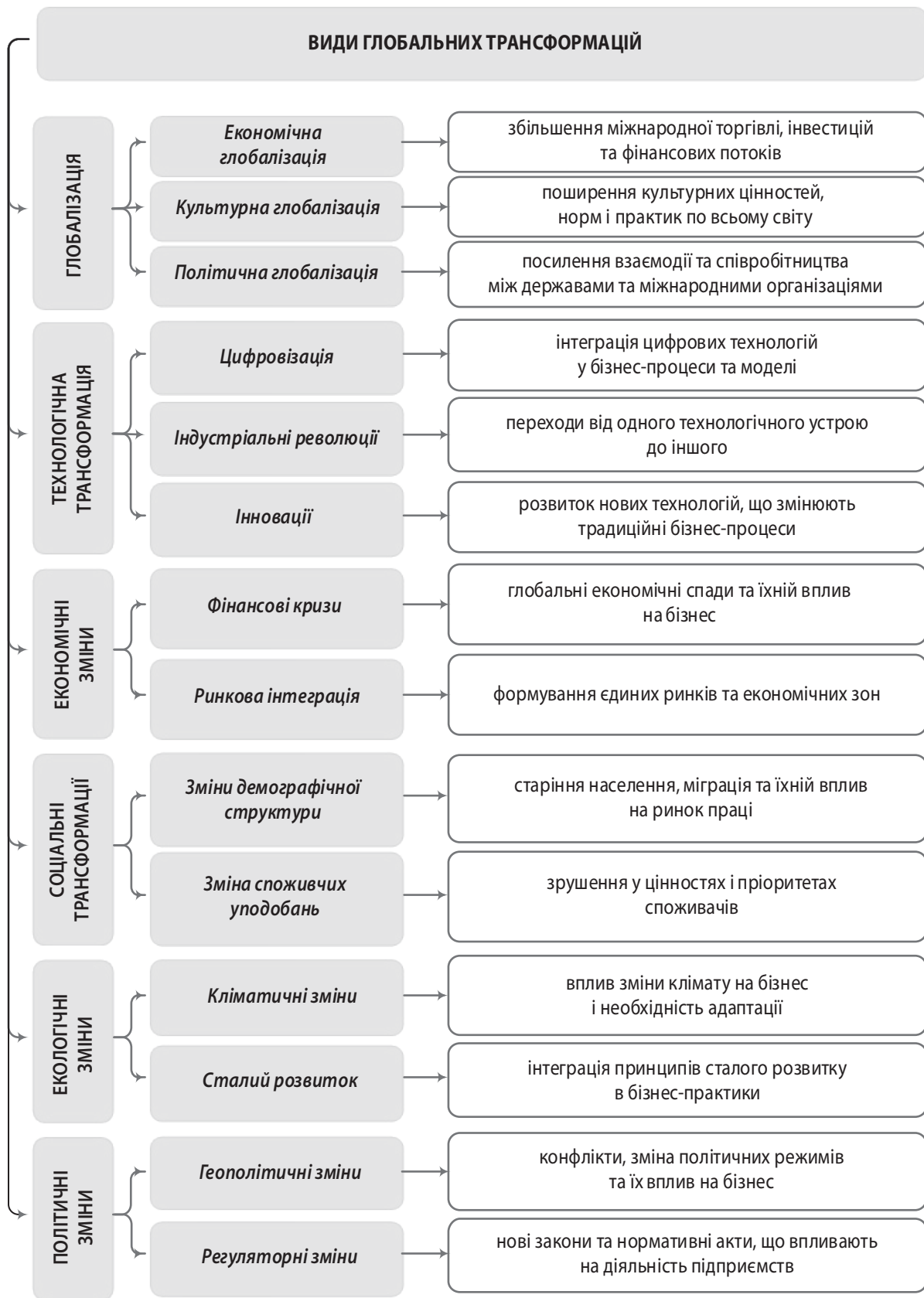

Рис. 1. Види глобальних трансформацій

Сьогодні дуже швидко розвиваються технологічні режими, котрі здатні підтримувати технологічне прискорення інновації. І в цьому випадку винахідники та ті, хто були готові до змін, отримують нагороду за зусилля, інвестиції та ризик – стануть конкурентоспроможними на глобальних ринках, забезпечать процвітання інновацій і, тим самим, приведуть до необхідних економічних перетворень [5].

Таким чином, глобальні трансформації охоплюють широкий спектр змін, що впливають на бізнес-середовище. Ці зміни вимагають від підприємств гнучкості й адаптації для забезпечення сталого розвитку та конкурентоспроможності в умовах світової економіки, що постійно змінюються. Отже, доцільно розглянути чинники впливу на глобальні трансформації (рис. 2).

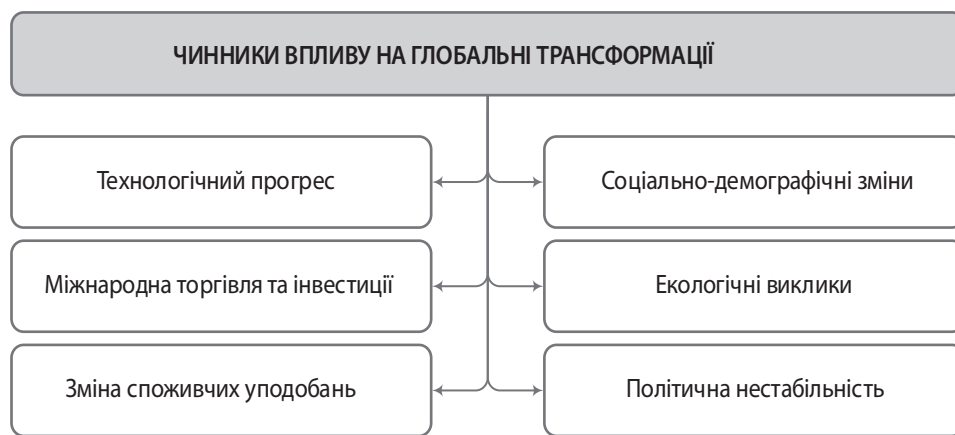

Рис. 2. Чинники впливу на глобальні трансформації

Технологічний прогрес, що включає розвиток інформаційних і комунікаційних технологій, а також інновації у виробничих процесах та управлінні, значно змінює бізнес-середовище, надаючи нові можливості та створюючи нові виклики для підприємств. Розширення міжнародних торгових угод та економічних зон поряд зі збільшенням транскордонних інвестицій сприяє посиленню міжнародної торгівлі та економічної інтеграції, що вимагає від бізнесу адаптації до нових умов. Політична та економічна інтеграція, виражена у співпраці та взаємодії між країнами та регіонами, а також у діяльності міжнародних організацій, таких як СОТ, ООН і МВФ, також значно впливає на бізнес-середовище.

Зміна споживчих уподобань з акцентом на споживання та екологічно «чисті» продукти, а також значущість персоналізації та кастомізації товарів і послуг вимагають від підприємств гнучкості та інноваційного підходу. Соціально-демографічні

зміни, такі як старіння населення, зміна структури робочої сили, впливають на ринок праці та потребують адаптації бізнес-стратегій.

Екологічні виклики, включно з посиленням вимог до екологічної відповідальності та зростаючою увагою до питань сталого розвитку та «зеленої» економіки, вимагають від бізнесу прийняття нових підходів та технологій для мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище. Впровадження кліматичних інновацій базовано на засадах смарт-управління, міжгалузевої взаємодії, диверсифікації та циркулярного використання відновлюваних ресурсів, формування екологічно дружньої до довкілля поведінки споживачів [2].

Політична нестабільність, виражена в геополітичних конфліктах і змінах у національній та міжнародній політиці, створює додаткові ризики та невизначеність для міжнародного бізнесу, що

потребує розробки стратегій управління цими ризиками.

Вивчення зазначених факторів дозволяє підприємствам краще розуміти й адаптуватися до глобальних трансформацій, що сприяє їхньому сталому розвитку та конкурентоспроможності в бізнес-середовищі, що динамічно змінюється.

Отже, як було виявлено, глобальні трансформації впливають на розвиток підприємств як позитивно, так і негативно. Тому доцільно докладніше розглянути позитивні та негативні аспекти впливу глобальних трансформацій бізнес-середовища на розвиток підприємств (рис. 3).

Глобалізація відкриває доступ до нових міжнародних ринків, дозволяючи підприємствам розширювати свою клієнтську базу та збільшувати обсяги продажу, що сприяє зростанню доходів та підвищенню конкурентоспроможності на глобальному рівні. Міжнародні інвестиції та капіталовкла-

Рис. 3. Аспекти впливу глобальних трансформацій бізнес-середовища на розвиток підприємств

дення стають доступнішими завдяки глобалізації, що, безсумнівно, дозволяє підприємствам залучати фінансування для розвитку, модернізації та розширення своєї діяльності.

Глобалізація також сприяє обміну технологіями та інноваціями між країнами, що дозволяє підприємствам упроваджувати передові рішення та покращувати свої виробничі процеси, а це зумовлює підвищення ефективності та зниження витрат. До того ж, розширення міжнародної торгівлі дозволяє підприємствам оптимізувати ланцюжки поставок, знизити витрати на виробництво та логістику завдяки більш дешевим ресурсам і робочій силі в інших країнах.

Глобалізація сприяє обміну знаннями та досвідом між країнами, що приводить до підвищення кваліфікації працівників та розвитку їхніх нових навичок, що позитивно впливає на якість продукції та послуг.

Таким чином, глобалізація надає підприємствам безліч можливостей для зростання, розвитку та підвищення конкурентоспроможності, що сприяє поліпшенню їхньої позиції на світовому ринку та сталому розвитку.

Водночас доцільно зазначити, що глобалізація збільшує конкуренцію на міжнародному ринку, а це може призвести до витіснення менш конкурентоспроможних підприємств і зниження їхньої частки на ринку. Тому підприємствам слід постійно вдосконалюватися й адаптуватися до нових умов.

Крім того, підприємства стають усе більш залежними від зовнішніх економічних, політичних і соціальних чинників. Коливання валютних курсів, економічні кризи, політична нестабільність та зміни в законодавстві можуть негативно позначитися на діяльності суб'єктів господарювання. Залучення міжнародних інвестицій та партнерів може призвести до втрати контролю над бізнесом і вимушених змін в управлінні та стратегії розвитку. Усе це може ускладнити прийняття рішень та знизити ефективність управління.

Варто зазначити, що глобалізація може призводити до соціальних та екологічних проблем, таких як погіршення умов праці, екологічне забруднення та експлуатація природних ресурсів.

Як правило, ведення бізнесу в різних країнах пов'язане з культурними відмінностями, які можуть ускладнити комунікацію та взаємодію з партнерами та клієнтами, тому це вимагає від підприємств адаптації до різних культурних норм і правил ведення бізнесу.

Таким чином, незважаючи на численні переваги глобалізації, вона також являє собою низку ризиків, яким підприємствам необхідно активно протистояти. Успішне управління зазначеними негативними аспектами вимагає стратегічного підходу, гнучкості та уважного врахування безлічі факторів, що впливають на глобальне бізнес-середовище.

Отже, із зазначеного випливає, що глобалізація комплексно впливає на розвиток підприємств,

як надаючи можливості для зростання та розвитку, так і створюючи нові виклики та ризики.

ВИСНОВКИ

Таким чином, глобальні трансформації багатогранно впливають на бізнес-середовище, і успішний розвиток підприємств залежить від їх здатності адаптуватися до цих змін, впроваджувати інновації й управляти ризиками та можливостями, що виникають.

Виявлено, що успішний розвиток бізнесу в умовах глобалізації потребує стратегічного підходу, гнучкості, інноваційного мислення та вміння управляти ризиками. Підприємства повинні активно впроваджувати передові технології, адаптуватися до споживчих уподобань, що змінюються, враховувати екологічні та соціальні аспекти своєї діяльності, а також бути готовими до змін у політичному та економічному середовищі. Тільки так вони зможуть забезпечити сталий розвиток і зберегти конкурентоспроможність в умовах глобальних трансформацій. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Баранов О. А. Соціальна та цифрова трансформації: джерело правових проблем. *Інформація і право*. 2021. № 3. С. 59–73. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.3\(38\).243807](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.3(38).243807)
2. Борисяк О. В. Управлінський механізм розбудови кліматичної політики на енергетичному ринку : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Тернопіль, 2023. 40 с.
3. Бунецький Л. Л. Трансформація інституційних процесів в Україні: пострадянська деінституціоналізація та особливості становлення політичних інститутів. *Актуальні проблеми державного управління*. 2008. № 2. С. 25–32. URL: <https://referatu.net.ua/newreferats/207/186217>
4. Журба Я. Бар'єри в розрізі управління економічною трансформацією в умовах зеленого переходу в Україні. *Scientific Collection «InterConf». Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference «Recent Advances in Global Science»* (September 16–18, 2023). Vilnius, Lithuania. 2023. No. 170. P. 26–30. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/4338/4375>
5. Зайцева А. С. Управління прозорістю розвитку підприємств в умовах конвергенції інвестиційних процесів : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Харків, 2024. 604 с.
6. Карлова О. А. Управління інноваційним розвитком регіонального ринку житлової нерухомості. Інноваційні платформи управління економічними процесами в умовах цифровізації економіки :

- колективна монографія / за ред. Прохорової В. В. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2020. С. 41–51.
7. Прохорова В. В., Бабічев А. В., Янчак Ю. О. Цифровізація управління на макрорівні. Управління розвитком економічного середовища в умовах глобальних трансформацій : кол. мон. / за заг. ред. Прохорової В. В. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2023. С. 387–394.
  8. Прохорова В., Залуцька Х., Маслак Т. Механізм управління розвитком сучасних підприємств як адаптаційна перевага їх стратегічного функціонування. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Економіка»*. 2021. Вип. 11. DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-11\(22\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0654-11(22)-08)
  9. Прохорова В., Шкуренко О., Пікула Г. Вплив глобалізаційних змін на управління інтелектуальним потенціалом підприємств. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Економіка»*. 2024. Вип. 18. DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-18\(36\)-16](https://doi.org/10.33296/2707-0654-18(36)-16)
  10. Харкавлук Ю. С. Екологічна культура: філософсько-правова рефлексія. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2021. Вип. 68. С. 30–34. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.68.5>

REFERENCES

- Baranov, O. A. "Sotsialna ta tsyfrova transformatsiia: dzherelo pravovykh problem" [Social and Digital Transformation: The Source of Legal Problems]. *Informatsiia i pravo*, no. 3 (2021): 59-73. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.3\(38\).243807](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.3(38).243807)
- Borysiak, O. V. "Upravlinskyi mekhanizm rozbudovy klimatichnoi polityky na enerhetychnomu rynku" [Management Mechanism for Development of Climate Policy in the Energy Market]: *avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.04*, 2023.
- Bunetskiy, L. L. "Transformatsiia instytutitsiinykh protsesiv v Ukraini: postradianska deinstytutstionalizatsiia ta osoblyvosti stanovlennia politychnykh instytutiv" [Transformation of Institutional Processes in Ukraine: Post-Soviet Deinstitutionalization and Peculiarities of the Formation of Political Institutions]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, no. 2 (2008): 25-32. <https://referatu.net.ua/newreferats/207/186217>
- Karlova, O. A. "Upravlinnia innovatsiinyim rozvytkom rehionalnoho rynku zhytlovoi nerukhomosti" [Management of Innovative Development of the Regional Residential Real Estate Market]. In *Innovatsiini platformy upravlinnia ekonomichnymy protsesamy v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky*, 41-51. Kharkiv: Vydavnytstvo Ivanchenka I. S., 2020.
- Kharkavliuk, Yu. S. "Ekolohichna kultura: filofsosko-pravova refleksiiia" [Ecological Culture: Philosophical and Legal Reflection]. *Naukovyi visnyk Uzhhorod-*

skoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Pravo», no. 68 (2021): 30-34.
DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.68.5>
Prokhorova, V. V., Babichev, A. V., and Yanchak, Yu. O. "Tsyfrovizatsiia upravlinnia na makrorivni" [Digitization of Management at the Macro Level]. In *Upravlinnia rozvytkom ekonomichnoho seredovyshcha v umovakh hlobalnykh transformatsii*, 387-394. Kharkiv: Vydavnytstvo Ivanchenko I. S., 2023.
Prokhorova, V., Shkurenko, O., and Pikula, H. "Vplyv hlobalizatsiinykh zmin na upravlinnia intelektualnym potentsialom pidpriemstv" [The Influence of Globalization Changes on the Management of the Intellectual Potential of Enterprises]. *Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seriiia «Ekonomika»*, no. 18 (2024).
DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-18\(36\)-16](https://doi.org/10.33296/2707-0654-18(36)-16)
Prokhorova, V., Zalutska, Kh., and Maslak, T. "Mekhanizm upravlinnia rozvytkom suchasnykh pidpriemstv yak adaptatsiina perevaha yikh stratehichnoho

funktsionuvannia" [The Mechanism of Controlling the Development of Modern Enterprises as Adaptive Advantage of Their Strategic Functioning]. *Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seriiia «Ekonomika»*, no. 11 (2021).
DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-11\(22\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0654-11(22)-08)
Zaitseva, A. S. "Upravlinnia transparentnistiu rozvytku pidpriemstv v umovakh konverhentsii investytsiinykh protsesiv" [Management of the Transparency of Enterprise Development in Conditions of Convergence of Investment Processes]: *dys. ... d-ra ekon. nauk* : 08.00.04, 2024.
Zhurba, Ya. "Bariery v rozrizi upravlinnia ekonomichnoiu transformatsiieiu v umovakh zelenoho perekhodu v Ukraini" [Barriers in Terms of Managing Economic Transformation in the Conditions of the Green Transition in Ukraine]. *Recent Advances in Global Science*, no. 170 (2023): 26-30. <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/4338/4375>